

«Ζούμε το Τσερνόμπιλ του 21ου αιώνα»

Ο Βαγγέλης Θεοδωρόπουλος μιλάει για την τραγωδία του 1986, τη θεατρική του παράσταση και τον συσχετισμό με την πανδημία

της ΓΙΩΤΑΣ ΣΥΚΚΑ

Στη διάρκεια της δεύτερης каранτινας, το «Τσερνόμπιλ - Ένα χρονικό του μέλλοντος» της Σβετλάνα Αλεξέβιτς ήταν το αγαπημένο βιβλίο του Βαγγέλη Θεοδωρόπουλου. Και έγινε αφορμή μεγάλων συζητήσεων στους μακρινούς περιπάτους που έκανε με τη σύζυγό του Κωρاليا Σωτηριάδου, στην Ανδρο, τον καιρό που τα θέατρα ήταν κλειστά.

Είχε σκοπό να το μεταφέρει στη σκηνή αμέσως μετά την «Τριλογία των Αίμων Μπράδερς». Άλλοτε υπάρχει κάτι κοινό με το έργο του Στέφανο Μασίν; ο αφηγηματικός λόγος και τα ιστορικά γεγονότα. Δύο σύγχρονα έργα τα οποία μας αφορούν, που τα απρόοπτα της πανδημίας τα έφεραν έτσι, ώστε να παίζονται την ίδια περίοδο σε δύο αθηνάϊκες σκηνές.

Το «Τσερνόμπιλ» (μετάφραση Ορέστη Γεωργιάδη) ανέβηκε πριν από λίγες ημέρες στο Θέατρο Νέου Κόσμου και ο ιδρυτής του και πρώην καλλιτεχνικός διευθυντής του Φεστιβάλ Αθηνών, σκηνοθέτης Βαγγέλης Θεοδωρόπουλος υποστηρίζει ότι το πανδημικό κίημα του κορωνοϊού έχει κοινό σημείο με την τραγική έκρηξη στον πυρηνικό σταθμό του Τσερνόμπιλ τον Απρίλιο του 1986. «Ζούμε μια με επιτροπή του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας, η COVID-19 είναι το Τσερνόμπιλ του 21ου αιώνα. Και οι δύο περιπτώσεις είναι να αντιμετωπίσουν κάτι άγνωστο. Πρώτη φορά έγινε τέτοια έκρηξη σε πυρηνικό αντιδραστήρα και τώρα πρώτη

φορά ζήσαμε παγκόσμιος τέτοιο ιδί. Συγχρόνως και στις δύο περιπτώσεις παρακολουθούμε τους αυτοσχεδιασμούς των κυβερνήσεων. Τότε απέκρυψαν πράγματα. Από τα πρωτοεξέδρα του 1986 είδα εκείνο του "Ψόφισασι": ήταν σαν να μην υπήρχε αυτό ολό, 'ες και ήταν όλα προπαγάνδα των Δυτικών».

Η παράσταση στο Θέατρο Νέου Κόσμου, με πρωταγωνιστές τους Στέλιο Μάννα, Μαρία Κατσιοδακί, Πηνελόπη Τσιλικά, Δαυίδ Μαλιτζέ, Γιάννη Λεκάο, βασίζεται στο ομώνυμο βιβλίο της βραβευμένης με Νομπελ Λογοτεχνίας Σβετλάνα Αλεξέβιτς (εκδ. «Πατάκη»), η οποία, δέκα χρόνια μετά τις εκρήξεις που κατέστρεψαν τον αντιδραστήρα του τέταρτου ενεργειακού μπλοκ στον πυρηνικό σταθμό του Τσερ-

«Μικρός είδα την Μπέτυ Μοσχονά να κάνει τον σταυρό της. Σκέφτηκα ότι πρέπει να είναι πολύ σοβαρό πράγμα το θέατρο για να κάνει τον σταυρό της πριν βγει στο σανίδ».

νόμπιλ, στην τότε Σοβιετική Ένωση (σημερα Ουκρανία), περιπλανήθηκε στην απαγορευμένη περιοχή συλλέγοντας μαρτυρίες, στοιχεία, αλήθειες, συναισθήματα. «Ταξίδεψα περίπου για τρία χρό-

Ο Βαγγέλης Θεοδωρόπουλος είναι ιδρυτής του Θεάτρου του Νέου Κόσμου. Φωτός συμπληρώνει 30 χρόνια στη σκηνοθεσία.

να, συζητώντας με αυτούς που είχαν δουλέψει στον πυρηνικό σταθμό, με επιστήμονες, με πρώην μέλη του κόμματος, με γιατρούς, στρατιώτες, πρόσφυγες, ανθρώπους που είχαν επιστρέψει στην απαγορευ-

μένη ζώνη μετά το ατύχημα... Σι-ζήτησα με ανθρώπους διαφόρων επαγγελμάτων, γενεών και ιδιοσυγκρασιών - πιστούς και άθεους, χωρικούς και διανοούμενους. Το Τσερνόμπιλ αποτελεί τη θεμελιώ-

δη αναφορά της ζωής τους. Καθτι-ποι τους περιβάλλει, ο ίδιος τους ο εαυτός, έχει μολυνθεί από αυτό. Οχι μόνο η γη και το νερό. Η ζωή τους ολόκληρη», έγραψε η συγγραφέας.

Το πυρηνικό ατύχημα σκότωσε ανθρώπους, επήρριψε το περιβάλλον με ραδιενέργεια, ριμάζε θάνατο από λευχαιμία και καρκίνο συνδέθηκαν με το τραγικό γεγονός. Οι συνέπειες γενικότερα ήταν καταστροφικές για την περιοχή και την Ευρώπη. Η Αλεξέβιτς στο βιβλίο εστιάζει στους ανθρώπους. Μια καταγραφή συναισθημάτων και όχι γεγονότων. Το Τσερνόμπιλ, σημειώνει, «περιλαμβάνει δύο καταστροφές: η μία είναι κοινωνική -μα τέρωστα οσοαλιωτική παρακαταθήκη ρημάστηκε μπροστά στα μάτια μας- και η άλλη κοσμική, το Τσερνόμπιλ. Δύο ολοκληρωτικές καταστροφές». Καταλήγοντας: «Ποι-λές φορές, μαγνητοφωνώντας τους ανθρώπους, είχα την αίσθηση ότι ψαχγαφώ το μέλλον».

Από τις 100 μαρτυρίες του βιβλίου, η Κωρاليا Σωτηριάδου, που ανέλαβε τη δραματολογία, επέλεξε δεκαέξι, δημιουργώντας μια θεατρική αφήγηση. «Ανάμεσα τους υπάρχει ο αφηγητής, ο Φροσκούμενος, ο παπός στελνικός, μέχρι και ο κομμουνιστής που αντιλαμβάνεται ότι κάτι πάει στραβά. Ολα έχουν μια κριτική ματιά για τον ρόλο της κυβέρνησης», λέει ο Β. Θεοδωρόπουλος, ξεχωρίζοντας μια. «Από όλες τις αφηγήσεις με τάρωε εκείνη μιας γυναίκας που μιλάει για τον άντρα της που λιώνει

δέκα χρόνια από το ατύχημα, μιλάει για τον έρωτά τους σαν να είναι σημεινός. Έχει σημασία ο χρόνος όταν καταγράφεις κάτι. Όταν ο πόνος είναι νωπός δεν ελέγχεται. Είναι από τις σημαντικότερες ερωτικές ιστορίες που διάβασα στη ζωή μου. Μια ακόμη αφήγηση που του άρεσε, και έδωσε την ιδέα για την έναρξη της παράστασης, είναι ένα μουσείο για το Τσερνόμπιλ που φτιάχνει ένας άνθρωπος στη Λευκορωσία.

Η παράσταση «Τσερνόμπιλ» στο Θέατρο Νέου Κόσμου συμπιέει με τη συμπλήρωση 30 χρόνων του Βαγγέλη Θεοδωρόπουλου στη σκηνοθεσία. Η αρχή έγινε στο ΔΗΠΕΘΕ Καλαμάτας με τον «Ήχο του όπλου» της Λούλας Αναγνωστάκη.

Όταν το 1997 εγκαίνιασε τον δικό του χώρο, το αφηγηματικό θέατρο είχε πάντα θέση στις επιλογές του, όπως έδειξε από τον «Κοινό λόγο» της Έλλης Παπαδημητρίου μέχρι σήμερα. «Γενικότερα διάλεγα έργα που φωτίζουν την ανθρώπινη συμπεριφορά. Όσο για την πολιτική ματιά, υπάρχει σε όλα τα έργα και στον Σαίξπηρ».

Μέχρι το 1992 ήταν ηθοποιός. Θέατρο παρακολούθησε από έφηβος. Θυμάται ακόμη την Μπέτυ Μοσχονά κι ως την πρωτοεξέδρα, δέκα χρόνια, στο ονέ «Νήσος» στον Ζωγράφου, το οποίο τις Δεύτερες μεταρρεπίσαν σε αναμφικτήριο. «Την είδα να κάνει τον σταυρό της πριν βγει. Τότε σκέφτηκα ότι πρέπει να είναι πολύ σοβαρό πράγμα το θέατρο για να κάνει τον σταυρό της πριν βγει στο σανίδ».

Η παράσταση «Τσερνόμπιλ» βασίζεται στο βιβλίο της βραβευμένης με Νομπελ Λογοτεχνίας Σβετλάνα Αλεξέβιτς. Πρωταγωνιστούν οι Στέλιος Μάννας, Μαρία Κατσιοδακί, Πηνελόπη Τσιλικά, Δαυίδ Μαλιτζέ, Γιάννης Λεκάο.

Το οδοιπορικό της συγγραφέως στον τόπο του μαρτυρίου

Η Σβετλάνα Αλεξέβιτς με τιμήμα την υγεία της περιπλανήθηκε στην απαγορευμένη ζώνη, συνέλεξε μαρτυρίες, ερευνήσε αρχαία εφημερίδων, ληξιαρχείων, νοσοκομείων. Και εστίασε στους κοιτάκιους της περιοχής, στους περίπου 350.000 στρατιώτες που επιστρατεύθηκαν τότε να οβήσουν τη φωτιά στον αντιδραστήρα, στους εθελοντές. Σε εκείνους που έφυγαν από τον τόπο τους αλλά και στους άλλους που έμειναν.

Για την Αλεξέβιτς έγραψε έναν συγκλονιστικό πρόλογο στο βιβλίο «Τσερνόμπιλ - Ένα χρονικό του μέλλοντος» ο «στηγροκόμος Θανάσης Τριαρίδης, τόσο στην πρώτη όσο και στη δεύτερη έκδοση. Όταν πρωτοδιάβασε, τον Φεβρουάριο του 2000, το «Voice from Chernobyl», τον αγγλικό τίτλο, το χαρακτήρισε ως το «σηματικότερο βιβλίο» της ζωής του.

«Η αναγνώση του βιβλίου με άσπασε και, επί της ουσίας, κώ-ρισε τη ζωή μου στα δύο: πριν και μετά αυτήν. Δεν έχω ένα-διαβάσει βιβλίο που με έκανε κυριολεκτικά να πέσω στα γόνατα κλαίγοντας με σπασμούς», έγρα-

ψε χαρακτηριστικά. «Δεν είναι απλώς ένα ακόμη βιβλίο για το Τσερνόμπιλ: είναι ένα από τα σημαντικότερα βιβλία μαρτυριών του 20ού αιώνα, όμοιο και ανάλογο του «Ημερολογίου» της Άννας Φρανκ και του «Έάν αυτό είναι ο άνθρωπος» του Πρίμο Λέβι», έγραψε τότε, και όπως συμβαίνει συχνά στην Ελλάδα, έπεισαν να τον αμφισβητήσουν.

Ο ίδιος, μέλος του Συλλόγου Υποστηρίχτες Ερευνών κατά της Λευκαϊμίας και Άλλων Παθήσεων, σκεφτόταν ότι ενδεχόμενη έκδοση του βιβλίου της Λευκορωσίας δημοσιογράφο και ακτιβιστικής ίσως ενισχυτικό ούσε το ελληνικό κοινό για το θέμα της παιδικής λευχαιμίας. Εντέλει, το «Τσερνόμπιλ - Ένα χρονικό του μέλλοντος», σε μετάφραση Ορέστη Γεωργιάδη και πρόλογο του Θ. Τριαρίδη, εκδόθηκε το 2001, πληρωμένο από την παρέα του ΣΥΡΙΖΑ. Βλέπετε, οι εκδόσεις στους οποίους ο ίδιος απευθύνθηκε αρνήθηκαν να το εκδώσουν. Ακόμη και την επισκέψη της Σβετλάνας Αλεξέβιτς στη Θεσσαλονίκη και στην Αθήνα, τον Απρίλιο του

2001, πλήρωσε η παρέα. Όταν, το 2015, η Αλεξέβιτς πήρε το Νομπελ Λογοτεχνίας, πολλά άλλαξαν, παρότι τον πρώτο καιρό υπήρχε δυστοπία και στο εξωτερικό. Ήταν δημοσιογράφοι που συνέλεξε μαρτυρίες τρίτων, όχι λογιτέχνες. Για τον Τσερνόμπιλ, η Αλεξέβιτς «δημιούργησε ένα νέο γραμματολογικό είδος, τη λογοτεχνία της πολυφωνικής μαρτυρίας».

Η σειρά του HBO

Στο βιβλίο της στηρίχθηκε και η σειρά του HBO το 2019, που κέρδισε κοινό και κριτικούς. Μεξ και μια γενιά που δεν γνώριζε τίποτα για ό,τι συνέβη τότε. Η απήκηση ήταν τέρωστα. Εκτοτε, η περιοχή δέχεται ακόμη περισσότερες επισκέψεις ο' αυτόν τον τόπο μαρτυρίου, που τον Απρίλιο του 1986 κλιμάδες τόνοι μαύριβου, βορίου, τριχονίου, καδμίου, πλουτονίου κ.ά. διπλήτρισσαν την περιοχή, σκορπίζοντας θάνατο και ασθένειες. Κάποιοι έκαναν τη σύγκριση με τη ρίψη της ατομικής βόμβας στο Χιρόσιμα. Άλλοι στάθηκαν στο μαρτύριο του λαού αυτού.